

Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması*

Celaleddin Baba

Milli Eğitim Bakanlığı

Aydın Güven

Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi

ÖZ

Öğrencilerin tarih dersine yönelik ilgilerini arttırabilmek, dersi somutlaştırarak daha kalıcı ve eğlenceli öğrenmeler sağlayabilmek adına tarih derslerinde yerel tarih çalışmaları önem kazanmıştır. Bu tarz çalışmaların genellikle somut kültürel miras eserleri üzerinde gerçekleştirilmesi de öğrencilerin bu bağlamdaki farkındalıklarını arttırabilecektir. Araştırma bu perspektifte tarih öğretiminde yerel tarih çalışması ile öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması deseninin benimsendiği araştırmada, çalışma grubu, kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenen toplam 28 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve çalışma yapıtları kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, içerik analizi ve doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Bu araştırma ile öğrencilerin büyük çoğunluğunun daha önceden bir yerel tarih gezisine katılmadıkları tespit edilmiştir. Yapılan yerel tarih gezisi ile girdikleri tarihî mekânlarda öğrencilerin çoğunluğunun merak duygusuna kapıldığı belirlenmiştir. Çalışmada öğrencilerin geneli yerel tarih çalışmasıyla tarih dersinin daha öğretici, eğlenceli, merak uyandırıcı, keşfettirici ve faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda öğrencilerin yakın çevrelerinde bulunan somut kültürel miras eserlerine ilişkin bilgi düzeylerinin ve farkındalıklarının arttığı saptanmıştır. Öğrencilerin görüşleri doğrultusunda şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin korunması noktasında vatandaşlara düşen en önemli görevin bu eserlere zarar vermeme ve eserler hakkında bilinçli olma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel tarih, kültürel miras, somut kültürel miras, tarih eğitimi.

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Sorumlu Yazar:
Celaleddin BABA

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim : 30.04.2025

Kabul : 11.09.2025

Yayınlanma : 31.10.2025

Önerilen Atf

Baba, C. ve Güven. A. (2025). Tarih öğretiminde öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşleri: bir yerel tarih çalışması. *Erciyes Eğitim Dergisi*, 9(2), 94-122. <https://doi.org/10.32433/eje.1687091>

* Bu çalışma Celaleddin BABA'nın "Tarih öğretiminde öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşleri: bir yerel tarih çalışması" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Çalışma, Kars'ta 4-6 Ekim 2024 tarihlerinde düzenlenen X. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: SYL-2023-12866

1. Bilim Uzmanı, Milli Eğitim Bakanlığı-Trabzon/Türkiye, celaleddinbaba@hotmail.com

2. Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi-Erzurum/Türkiye, aydinguven@atauni.edu.tr

The Opinions of Students on Tangible Cultural Heritage Awareness in History Teaching: A Local History Study *

Celaleddin Baba

Ministry of National Education, Trabzon

Aydın Güven

Atatürk University, Kazım Karabekir Faculty of Education

ABSTRACT

Local history studies have gained importance in history lessons to increase students' interest in history lessons and to provide more permanent and fun learning by objectifying the lesson. Conducting such studies on tangible cultural heritage artifacts will also increase students' awareness in this context. In this perspective, the study was carried out to determine students' opinions on local history studies in history teaching and students' awareness of tangible cultural heritage. In the research, the case study design was adopted. The study group consisted of total of 28 students determined by convenience sampling. Semi-structured interview form and worksheets were used as data collection tools in the study. Content analysis and document review were used to analyze the data obtained. The findings of the study indicated that most of the students had not participated in a local history trip before. It also showed that the majority of the students had a sense of curiosity in the historical places they entered with the local history trip. In the study, most of the students stated that the history lesson was more instructive, enjoyable, intriguing, exploratory and useful with the local history study. The research indicated that the students' level of knowledge and awareness of the artifacts in their immediate surroundings increased. In line with the opinions of the students, it was concluded that the most important duty of the citizens is not to damage these artifacts in terms of protecting the artifacts and critical to be conscious about the artifacts in their cities.

Keywords: Local history, cultural heritage, tangible cultural heritage, history education.

Erciyes University Faculty of Education

Corresponding Author:
Celaleddin BABA

Type: Research

Article History

Received : 30.04.2025

Accepted : 11.09.2025

Published : 31.10.2025

Suggested Citation

Baba, C. and Güven, A. (2025). The opinions of students on tangible cultural heritage awareness in history teaching: a local history study. *Erciyes Journal of Education*, 9(2), 94-122. <https://doi.org/10.32433/eje.1687091>

* This study is derived from Celaleddin BABA's master's thesis titled 'Students' views on tangible cultural heritage awareness in history teaching: a local history study'. The study was presented as an oral presentation at the X. International History Education Symposium held in Kars on 4-6 October 2024. This study was supported by Atatürk University Scientific Research Projects Coordination Unit. Project Number: SYL-2023-12866

1. MA Graduate, Ministry of National Education-Trabzon/Türkiye, celaleddinbaba@hotmail.com

2. Prof. Dr., Atatürk University, Kazım Karabekir Faculty of Education-Erzurum/Türkiye, aydinguven@atauni.edu.tr

Extended Abstract

Introduction

With the constructivist education approach that is dominant in history teaching today, the participation of students is what is expected during the lesson by structuring their knowledge by doing and experiencing rather than memorising by putting their interests at the centre. In order to achieve this, it is important for students to actively participate in the lessons with games, group work, individually and independently (Güven et al., 2014, p. 2). Local history is one of the methods used in history teaching to enable students to actively participate in the lesson and realize their own learning. Local history offers students the opportunity to question their own environment and develop their knowledge about the local environment in which they live. History teaching in out-of-school learning environments with local history helps students gain awareness of tangible cultural heritage by attracting more interest and providing more permanent learning (Harnett, 2009, p. 153).

Today, the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) defines cultural heritage as tangible and intangible cultural heritage. Tangible cultural heritage is cultural assets with historical, artistic and social values produced by the society, preserved and transferred to new generations (Dipevliler, 2023, p. 7). In today's world, where social differences and diversity are increasing, there are opportunities to build mutual understanding, dialogue and social peace between individuals and societies depending on cultural heritage awareness (Yılmaz, 2020, p. 158). In addition to all this importance, cultural heritage is also a source of economic wealth. It is an important element for the development of tourism and other industries in the economic sense (Radosavljevic and Culaic, 2019, p. 1). In order to protect these important tangible cultural heritage artifacts, people should know the importance of these artifacts and protect these artifacts based on human values. This can be achieved by providing students with education that will raise awareness of tangible cultural heritage from an early age (Davies, 2016, p. 3). One of the most appropriate courses in terms of using tangible cultural heritage artifacts in educational environments is the history course. Thanks to the course, students can gain awareness of tangible cultural heritage. In this context, the use of tangible cultural heritage artifacts is important both for students to actively participate in history lessons and to construct their own learning. In addition to these gains, such history lessons increase students' interest, motivation and curiosity, making the learning process more enjoyable and fun. Such lessons help students to identify historical places around them, to gain the skills of analyzing documents and looking at events from an interdisciplinary perspective, and to gain awareness of tangible cultural heritage (Lambert, 1996, p. 3).

Purpose

Local history study aims students to have more interest in history lessons and encourages them to have their own experiences. It also aims them to figure out link between past and present. In history lessons, local history study takes a good place in student- centered teaching. Students are expected to have higher awareness of tangible cultural heritage by enabling them to observe the history of their environment. The aim of the research is to determine students' opinions on the awareness of tangible cultural heritage through local history study in history teaching.

Method

The research was conducted using a case study, which is one of the qualitative research methods. Case study is a qualitative research design in which more than one data source is used to examine and evaluate an event or phenomenon in detail (Yıldırım and Şimşek, 2011, p. 39). The study group of the research consisted of a total of 28 students, 10 female and 18 male students in the studying 10th grade in Trabzon

province in the 2023-2024 academic year. ‘Semi-structured Interview Form’ and “Worksheets” were used as data collection tools in the study. The data obtained in the research was analyzed by content analysis and document analysis.

Findings

The study indicated that the majority of the students had not participated in a local history excursion before. And most of the students who participated in such excursions went to Trabzon Hagia Sophia Mosque and Atatürk Mansion. The research showed that most of the students participated in such trips to learn about the history. The findings pointed that the majority of the students had a sense of curiosity in the historical places they visited on these trips. In addition, most of the students defined the concept of tangible cultural heritage as artefacts that have survived from the past to the present. According to most of the students, tangible cultural heritage artefacts should be protected in order to know the past and build the future. In line with the opinions of the students, it was concluded that the most important duty of the citizens in terms of protecting the tangible cultural heritage artefacts in their cities is not to damage these artefacts and to be conscious of these artefacts, that the most important threat to the existence of these artefacts is urbanization. They also noted that these works have been partially preserved to the present day. According to the findings obtained, the majority of the students stated that the history course was more instructive, enjoyable, fun, intriguing, exploratory and useful with the local history study.

Discussion and Conclusion

The students knew about the Hagia Sophia Mosque, Gülbahar Hatun Tomb and Bedesten among the local history artifacts in their surroundings. The studies conducted by Avcı-Akçalı and Demircioğlu (2016) and Yılmaz (2019), shows that the artifacts that students know the most in their immediate surroundings are Sümela Monastery, Hagia Sophia Mosque and Atatürk Mansion. According to the results of the research; The majority of the students participating in the research have not made a local history trip before. In parallel with the results of the research, Kızılay (2014), Şahin (2022) and Ayyıldız (2023) concluded in their studies that most of the students had not visited the local history sites in their immediate surroundings before. The activities carried out with the local history study within the scope of the history course were liked by the students because they were instructive and reflected the difference between the past and the present. The studies of Malloy (1982); Avcı-Akçalı (2007); Bhatia (2009); Yazıcıoğlu (2010); Yeşilbursa (2011); Bischof (2015); Mert (2019) and Achille and Fiorillo (2022), stated that the activities used in trainings for cultural heritage awareness enrich the teaching process and contribute to the ideas and perspectives of the participants. The results in the compared studies and the results in the research were similar. As a result of the research, it was observed that the students' level of knowledge and awareness of the tangible cultural heritage artifacts in their immediate surroundings increased. In the opinions of the students, the most important duty of the citizens in the protection of the artifacts is not to damage these artifacts and to be conscious about these artifacts. The most important threat to the existence of the artifacts is urbanization and these artifacts have been partially protected until today. According to the results obtained in the research, the majority of the students had positive opinions about the use of local history study in history lessons. The findings cleared out that the students found history lessons more instructive, intriguing, enjoyable, fun and useful thanks to the local history study. In parallel with these positive opinions obtained in the study, Silvester (1987); Patrick (1988); Beem (1994); Safran and Ata (1998); Işık (2002); Avcı-Akçalı (2013); Mert (2019); Yılmaz (2019) and Çamlı (2023) also found that the use of local history studies in history lessons had a positive influence on students. It is obvious that the results of the research coincide with the studies compared. This study revealed students learned in an enjoyable way. They also got to know

the cultural heritage sites in their city, understood the importance of protecting them and gained awareness of tangible cultural heritage.

Giriş

İnsanların geçmişini öğrenme merakının bir sonucu olarak tarih yazımı ve öğretimi, ilk çağlardan itibaren önemli bir uğraşı alanı olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde toplumun ihtiyaçları ve öncelikleri bağlamında tarih öğretimine yüklenen anlam da değişmiştir. Tarih öğretimi, 19. yüzyıla kadar geçmişin bilgisi şeklinde algılanmış ve siyasi tarih şeklinde aktarılmıştır. 19. yüzyıldan itibaren tarih, geçmişin bilgisi olmasının yanında geçmişin günümüzde yaşayan bilgisi olarak da algılanmıştır. Yani tarihî bilgi kadar bilgiyi öğrenen kişi de tarih öğretiminde önem kazanmıştır (Merey, 2011, s. 29-30). Günümüzde hâkim olan yapılandırmacı eğitim anlayışı ile tarih öğretimi, öğrencilerin ilgilerini merkeze alarak onların, ezberden çok yaparak yaşayarak, bilgilerini yapılandırarak, tarih öğretimi sırasında aktif olmalarını sağlamaya çalışmaktadır. Bunları gerçekleştirebilmek için öğrencilerin oyunlarla, grup çalışmalarıyla, bireysel ve bağımsız olarak derslere aktif biçimde katılmaları önemsenmiştir (Güven vd., 2014, s. 2). Tarih öğretiminde öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılarak kendi öğrenmelerini gerçekleştirebilmek için kullanılan yöntemlerden biri de yerel tarihtir. Yerel tarih kavramı Danacıoğlu'na göre, sınırları belli bir coğrafi alan ve mekânsal sabitliğin yanında insanı da içine alan bir bütünlüğü ifade etmektedir (2001, s. 6). Yerel tarih Hoskins'e göre köy, mahalle, şehir gibi belirli bir mekânda yaşayan insanların belirli bir zaman dilimindeki geçmişlerinin öyküsüdür (Akt. Preston, 1969, s. 88). Kyvig ve Marty'e göre yerel tarih; geçmişte kullanılan analitik bir bakış açısı sunmayan, sığ ve kısıtlı tarih anlayışları yerine tarihin zaman içerisindeki değişiminin anlaşılmasına yardım eden karşılaştırmalar, analizler ve araştırmalar yapılabilecek imkânlar sağlamaktadır (2000, s. 2). Tarih öğretiminde yerel tarih, yakın çevredeki kolayca ulaşılabilecek anıtlarda, abidelerde, sokaklarda, tarihî binalarda, farklı alanlarda ve müzelerde geçmişin kanıtlarını sunmaktadır. Yerel tarih öğretimi de bu yakın çevredeki tarihî kanıtlardan yola çıkarak öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayan, tarih bilinçlerini geliştiren etkinlikleri tümüdür (Öztaşçı, 2017, s. 6). Yerel tarih, tarih öğretiminde öğrencilere kendi çevrelerini sorgulama ve içinde yaşadıkları yerel çevre hakkında bilgilerini geliştirme fırsatı sunmaktadır. Yerel tarih ile okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan tarih öğretimi, öğrencilerin daha fazla ilgisini çekerek ve daha kalıcı öğrenmeler sağlayarak onların somut kültürel miras farkındalığı kazanmalarına yardımcı olur (Harnett, 2009, s. 153). 2024 yılında yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin okul dışında da tarih öğrenmeye istekli olmaları istenmektedir. Bu bağlamda tarih öğretiminde öğrenci merkezli etkinlikler oluşturarak öğrencilerin özgürce düşüncelerini ifade edebileceği, bireysel ve iş birliği yaparak öğrenmelerine imkân tanıyacak, soyut öğrenmelerini somutlaştıracak, kültürel miras farkındalıklarını geliştirecek yerel tarih gibi okul dışı öğrenme ortamlarının oluşturulması gerekliliği ifade edilmiştir (MEB, 2024, s. 4-12).

Kültürel miras, toplumlara zenginlik sağlayan hem bir ürün hem de bir süreçtir. Geçmişten miras kalan, şu anda oluşturulan ve gelecek nesillerin yararına kullanılan kaynaktır (UNESCO, 2014, s. 130). Günümüzde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) kültürel mirası; somut ve somut olmayan kültürel miras şeklinde tanımlanmaktadır. Somut olmayan kültürel mirasa gelenekler, görenekler, halk oyunları, müzik, tiyatro, edebiyat, el sanatları geleneği örnek verilebilir (Yeşilbursa, 2011, s. 26). Somut kültürel miras; toplum tarafından üretilmiş, korunarak yeni nesillere aktarılmış, tarihsel, sanatsal, toplumsal değerlere sahip kültürel varlıklardır (Dipevliiler, 2023, s. 7). Kültürel varlıklar; anıtlar, arkeolojik sitler, tarihi yapılar, tarihî kentler, dini yapılar ve alanlar, kültürel parklar, objeler ve kalıntılar gibi her türlü somut miras öğeleridir (McKercher ve Cros, 2003, s. 48).

Kültürel miras, her dönemde bir milletin yeniden inşasında ve hoşgörü ortamının oluşmasında en önemli öğelerden biri olmuştur (Avcı, 2014, s. 19). Toplumsal farklılıkların ve çeşitliklerin arttığı günümüzde, kültürel miras farkındalığına bağlı olarak bireyler ve toplumlar arasında karşılıklı anlayış, diyalog ve toplumsal barış inşa etme imkânları oluşmaktadır (Yılmaz, 2020, s. 158). Kültürel miras, bütün bu öneminin yanında aynı zamanda ekonomik zenginlik kaynağıdır. Ekonomik anlamda turizm ve diğer endüstrilerin gelişmesi için önemli bir unsurdur (Radosavljevic ve Culafic, 2019, s. 1). Kültürel miras, 19. yüzyıldan itibaren gezginler için önemli seyahat sebeplerinden birisi olmuştur (Aslan ve Ardemagni, 2006, s. 10). Bu eserleri koruyarak gelecek nesillere devretmek insanlığın önemli bir görevidir (Eroğlu ve Yıldız, 2006, s. 316). Bu mirasın korunabilmesi için öncelikle kültürel miras eserlerinin belirlenmesi, muhafazası, sergilenmesi, gerekiyorsa yenilenmesi ve gelecek nesillere aktarılması gibi bir dizi iş ve işlemleri yapmak gereklidir. Bütün bu iş ve işlemlerin yapılabilmesi için devletlerin bu konularda yasal, teknik, bilimsel, idari ve ekonomik tedbirler alması şarttır (UNESCO, 1972, s. 3-4). Alınan bu tedbirlerin yanında somut kültürel miras eserlerini koruyabilmek için insanların bu eserlerin önemini bilmesi ve insani değerlere bağlı olarak bu eserlere sahip çıkması gerekir. Bu da öğrencilere erken yaşlardan itibaren somut kültürel miras farkındalığı oluşturacak eğitimler vererek gerçekleştirilebilir (Davies, 2016, s. 3). Kültürel miras farkındalığına yönelik öğretim aynı zamanda, geleceğin nitelikli vatandaşları olacak olan öğrencileri kültürel mirasın yaşatılması ve korunmasına yönelik girişimlere aktif bir şekilde katılmaları noktasında da cesaretlendirir. Bu tarz öğretim süreçleri nitelikli bir koruma bilincinin gelişmesinde, kültürel kimliklerin benimsenmesi süreçlerinde sosyal aidiyet duygusunu pekiştirerek toplumsal birlik ve beraberliğin desteklenmesinde, karşılıklı hoşgörü ve anlayış duygusu aşılama etekli bir araç olarak değerlendirilebilir (Dipevliler, 2023, s. 20). Somut kültürel miras eserlerinin eğitim öğretim ortamlarında kullanılması bakımından en uygun derslerden birisi de tarih dersidir. Ders sayesinde öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığı kazanmaları sağlanabilir. Tarih öğretiminde ön plana çıkan yeni yaklaşımlarla birlikte derslerde öğrencilerin aktif olarak yaparak yaşayarak öğrenmeleri ve kendi öğrenmelerini yapılandırmalarının önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda somut kültürel miras eserlerinin kullanımı hem tarih derslerinde öğrencilerin derslere aktif katılması hem de kendi öğrenmelerini yapılandırmaları noktasında önemlidir. Tarih Dersi Öğretim Programı (MEB, 2022, s. 11) amaçlarından biri “Öğrencilerin toplumsal birlik ve dayanışmanın sağlanması ve sürdürülmesinin yanı sıra millî kimliğin oluşturmada ortak tarihin rolünü kavrayarak kültürel ve tarihî mirasa sahip çıkan bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır.” şeklindedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programında (MEB, 2024, s. 5) da öğrencilerin “insanlığın ortak mirasının korunmasında ve yaşatılmasında duyarlılık göstermeleri, tarih dersinin birey ve toplum hayatına katkıları çerçevesinde ders dışında da tarih öğrenmeye istekli olmaları”nın yer alması Tarih dersinde kültürel mirasa verilen önemi göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Wilhelm’a (2004) göre Tarih öğretiminde kültürel miras öğelerinin kullanılmasının öğrencilere sağlayacağı kazanımları şunlardır:

- Tarihî ve kültürel miras eserlerini keşfetmelerine yardımcı olmak.
- Kültürel mirasın keşfedilmesi yoluyla bilgi ve deneyim kazanmalarını sağlamak.
- Yerel olan ile evrensel olanı karşılaştırarak aradaki farkı değerlendirebilmelerini sağlamak.
- Geçmiş keşfederek geleceğe güvenle bakmalarını sağlamak.
- Kültürel miras eserlerini gezip görerek, soru sorabilme, araştırabilme, öğrendiklerini tanımlayabilme ve sunabilme noktasında yardımcı olmak.
- Yarının vatandaşını eğiterek gerçek bir vatandaşlık türünün yaratılmasına katkıda bulunmak (s. 59-60).

Tarih öğretiminde kullanılan kültürel miras, öğrencilere ait oldukları toplumun değerlerinin kazandırılmasında ve kültürel bir kimliğe sahip olmalarında yardımcı olur. Böylece öğrencileri sosyal uyum ve açık fikirlilik yoluyla güçlendirir (Wilhelm, 2004, s. 59). Kültürel miras öğretimi, tarihî çevre, binalar, anıtlar, arkeolojik kalıntılar, dokümanlar, fotoğraflar ve daha çok çeşitli tarihi eserleri ve belgeleri içerdiğinden çeşitli kaynaklarda geçmişin öğretilmesi anlamında kullanılmaktadır. Bu anlamda tarihî çevre eğitimi olarak da adlandırılmakta ve tarih öğretiminin bir parçası olarak da görülmektedir (Hunter, 1988, s. 5). Yani tarih öğretimi, öğrencilerin her gün etraflarında gördükleri kültürel miras izlerinin yardımıyla tarihî olayları yorumlayacakları bir uygulama bahçesi gibi olmalıdır (Hereduc, 2005, s. 19). Somut kültürel miras farkındalığı oluşturabilmek için öğretim sürecinde; tartışma, canlandırma tekniği, araştırma, alıştırma, alan gezileri ve görsel materyal temelli öğrenme gibi öğretim yöntem ve teknikler kullanılabilir (UNESCO, 2002, s. 18).

Öğrenciler bu yöntemlerle tarih derslerinde çevrelerindeki somut kültürel miras eserlerini birincil öğretim kaynakları olarak kullanarak yaparak-yaşayarak öğrenme fırsatı kazanmaktadır. Bu sayede öğrenciler, okulda öğrendikleri teorik bilgileri birebir doğal ortamlarında uygulamalı bir şekilde karşılaştırma imkânı yakalamaktadır. Somut kültürel miras öğelerinin kullanıldığı tarih dersleri öğrencilerin ilgisini, motivasyonunu, merakını arttırarak öğrenme sürecini daha zevkli ve eğlenceli hâle getirmektedir. Bu tür dersler öğrencilerin çevrelerindeki tarihî yerleri tanımlarına, belgeleri analiz etme ve disiplinler arası bir bakış açısıyla olaylara bakabilme becerileri ve somut kültürel miras farkındalığı kazanmalarına yardımcı olur (Lambert, 1996, s. 3).

Ülkemizde kültürel miras, somut kültürel miras ve yerel tarih ile ilgili yapılan çalışmalara bakacak olursak; kültürel mirasa ilişkin yapılan çalışmalar (Arıkan, 2012; Avcı, 2014; Aydoğan, 2020; Dipevliler, 2023; Gürdoğan-Bayır ve Çengelci-Köse, 2019; Külcü, 2015; Sidekli ve Karaca, 2013; Tuncel ve Altuntaş, 2020; Uysal, 2018; Uz ve Öger, 2020), somut kültürel mirasa ilişkin yapılan çalışmalar (Sevigen, 2021; Yeşilbursa, 2011; Yılmaz, 2020; Yücel-Batmaz ve Biçici, 2021), yerel tarihe ilişkin yapılan çalışmalar (Aktekin, 2001; Avcı-Akçalı, 2007; Avcı-Akçalı, 2013; Avcı-Akçalı ve Aslan, 2013; Bilicioğlu, 2017; Çamlı, 2023; Dursun, 2017; Göç, 2008; Işık, 2002; Işık, 2008; Oran, 2013; Örten, 2008; Özdemir, 2016; Öztaşçı, 2017; Tugay, 2004; Tunç-Şahin, 2011; Ulutaş, 2018; Yalçın, 2019; Yılmaz, 2019; Yuvacı, 2018; Kabapınar ve Demeter-Şafak, 2021.) yapıldığı görülmekte ve bu alanlara ilişkin pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda tarih ve sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih çalışmalarının ve kültürel mirasın kullanılmasının, öğrencilerin ilgi, alaka, tutumlarına ve akademik başarılarına etkisinin, öğretim programlarına ve ders kitaplarına yansımalarının ve öğretimsel faydalarının tespitine yönelik olduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmının yerel tarih ve kültürel mirasın kuramsal çerçevesine yönelik bilgiler sunduğu, bir kısmının da öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerini değerlendirilmeye çalıştığı görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde Trabzon örnekleminde, yerel tarih çalışması ile öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik farkındalıklarına ilişkin görüşlerinin alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada uygulanan gezi güzergâhı ve etkinlikler, tarih derslerini soyut, sıkıcı ve sevilmeyen ders olmaktan çıkarmak isteyen Trabzon ve çevresindeki tarih öğretmenleri için kullanabilecekleri önemli bir örnek olacaktır. Bu bağlamda yapılan araştırma, öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihin önemini kavramalarına ve somut kültürel miras farkındalığı kazanmalarına yardım etmiş olacaktır. Ayrıca araştırma, tarih dersine yönelik öğrencilerin olumsuz düşüncelerini değiştirmesi, öğrencilerin çevrelerindeki somut kültürel miras eserlerini okul dışı öğretim ortamı olarak aktif kullanabilmelerini sağlaması, çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgiler sunması, öğrencilere somut kültürel mirasa yönelik farkındalık ve koruma hassasiyeti kazandırmasının yanında çalışmanın sahip olduğu yenilikçi bakış açısı, bilimsel ve etik kurallara bağlılığı ile bu alandaki eğitimde iyi örnekler arasında değerlendirilecektir. Araştırma ile elde edilen olumlu sonuçlar eğitimde karar alıcıların bu tarz çalışmalara yönelik süreçleri kolaylaştırmalarına ve teşvik etmelerine katkı sağlayacaktır.

Son yıllarda önem kazanan yerel tarih çalışmaları, öğrencilerin tarih dersine ilgi duyabilmeleri, dersin bizzat kendilerinin deneyimlerinden oluşabilmesi, geçmiş ile güncel hayat arasında bağ kurabilmeleri ve öğrenci merkezli bir tarih öğretimi sunması bakımından tarih derslerinde tercih edilmektedir. Yerel tarih çalışmaları ile öğrencilerin yaşadıkları çevrenin tarihini yakından görmeleri sağlanarak somut kültürel mirasa yönelik farkındalıklarının artırabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, tarih öğretiminde yerel tarih çalışması ile öğrencilerde oluşan somut kültürel miras farkındalığını tespit etmektir. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın problem cümlesi; “Tarih öğretiminde yerel tarih çalışması ile öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenerek aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin çevrelerinde bulunan yerel tarih eserlerine yönelik bilgi durumları nelerdir?
2. Öğrencilerin yerel tarihe yönelik geziye katılma durumları nelerdir?
3. Öğrencilerin yerel tarih çalışmasında en çok beğendikleri etkinlikler ve tarihî eserler nelerdir?
4. Öğrencilerin tarihî bir mekâna girdiklerinde neler hissettiklerine yönelik görüşleri nelerdir?
5. Öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri nelerdir?
6. Öğrencilerin somut kültürel mirası korumaya yönelik görüşleri nelerdir?
7. Öğrencilerin tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Tarih öğretiminde yerel tarih çalışması ile öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşlerinin neler olduğunun tespit edilmesinin amaçlandığı çalışmada nitel yaklaşım tercih edilmiştir. Nitel araştırma, dünyayı anlamlandırabilmek için görüşmeler, gözlemler, fotoğraflar, alan notları, kayıtlar gibi bir dizi yorumlayıcı materyal uygulamalarından oluşur. Nitel araştırma, kendi doğal ortamındaki algılara ve olaylara insanların verdiği anlamları anlamlandırabilme ve değerlendirebilme anlamına gelir (Creswell, 2013, s. 43-44). Araştırmanın deseni olarak da durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, birden fazla veri kaynağının kullanıldığı, bir olayı ya da olguyu ayrıntılarıyla birlikte inceleyebilmek ve değerlendirebilmek için kullanılan bir nitel araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39). Durum çalışması, araştırmacının gerçek yaşamda sınırlandırılmış mekân ya da mekânlarda belirlenmiş bir durum ya da durumlar hakkında görüşmeler, gözlemler, dokümanlar, kayıtlar gibi çoklu bilgi kaynaklarıyla veri toplayan durum betimlemesini veya temalarını ortaya koyan bir yaklaşımdır (Creswell, 2013, s. 97). Durum çalışması deseni ile araştırmanın konusunun enine-boyuna incelenebileceği, öğrencilerin yerel tarih ve somut kültürel miras farkındalığına yönelik görüşlerinin ortaya koyulabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışmada çalışma grubu seçilirken amaçsal örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, çalışmanın amacına bağlı bilgi yönünden zengin hususları etrafıca araştırmak için olasılı ve seçkisiz olmayan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2012, s. 90). Kolay ulaşılabilir durum örneklemede de araştırmacı, yakın olan ve ulaşılması kolay olanı seçerek araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Ayrıca bu örnekleme kullanmak daha az maliyetlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 113). Bu doğrultuda, araştırmanın çalışma grubu 2023-2024 eğitim-öğretim

yılında Trabzon ilinde öğrenim gören 10. sınıf öğrencilerinden 10 kız ve 18 erkek olmak üzere toplam 28 öğrenciden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada öğrencilerin yerel tarih etkinlikleri ve bu etkinlikler bağlamında somut kültürel miras farkındalığına yönelik düşüncelerinin derinlemesine incelemesinde veri toplama aracı olarak görüşme formu ve çalışma yaprakları kullanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak gezi öncesi, gezi sırası ve sonrasındaki öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ayrıntılı bir şekilde tespit edebilmek için görüşme formu tercih edilmiştir. Araştırmada görüşme formu türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile araştırmacı, görüşmenin gidişatına ve görüşülen kişinin tepkilerine göre soruların başka seçeneklerini ya da farklı açık uçlu sorular ile görüşülen kişinin detaylı fikirlerini öğrenebilecek şekilde soruları değiştirebilir. Bu da araştırmacıya görüşme formunu hazırlarken bir esneklik kazandırır (Tanrıoğlu vd., 2011, s. 151). Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanabilmesi için öncelikle araştırmanın amacına uygun sorular hazırlanarak soru havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzdaki sorulardan uzman görüşü alınarak pilot çalışma için görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme sorularıyla ilgili daha önce benzer gezilere katılmış aynı sınıf seviyesindeki farklı okullardan üç öğrenci ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu pilot çalışmadan alınan dönütler ve araştırmacının görev yaptığı okuldaki iki Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeninin ve alan eğitimi uzmanı bir öğretim üyesinin görüşlerinin alınmasının ardından görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Araştırmanın amacına uygun bir şekilde yerel tarih çalışması sırasında öğrencilerin hem aktif olmalarını sağlamak hem de öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına yönelik veri toplamak amacıyla çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Çalışma yaprakları; öğretmenler tarafından dersin kazanımlarına uygun olarak hazırlanan, öğrencilere bilgi, beceri ve tutum kazandıran, öğrencileri araştırmaya, incelemeye ve değerlendirmeye yönlendiren, okul içi ve okul dışı öğretim ortamlarında kullanılabilen basılı öğretim araçlarıdır (Kaymakçı, 2010, s. 56-57). Fotoğraf etkinliğinde ve çalışma yapraklarında kullanılan fotoğraflar araştırmacı tarafından çekilmiştir. Çalışma yapraklarında kullanılan tarihî fotoğrafları kullanabilmek için gerekli izinler alınmış ve kaynakçada gösterilmiştir. Çalışma yaprakları hazırlanırken Yeşilbursa'nın (2011) eserindeki çalışma yaprağı örneklerinden esinlenilerek çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun bir şekilde 5 adet çalışma yaprağı ve 1 adet de fotoğraf etkinliği hazırlanmıştır. Çalışma yaprakları ve fotoğraf etkinliği hazırlanırken öğrenci hazırbulunuşluklarına uygun ve gezilecek eserlerle ilgili olmasına özen gösterilmiştir.

Uygulama Süreci

Araştırma sürecine literatür taraması yapılarak başlanmıştır. Yapılan tarama sonrası yerel tarih çalışması ile öğrencilerde oluşacak somut kültürel miras farkındalığını inceleyen Trabzon bölgesine yönelik bir çalışma olmadığı belirlenerek bu alanda araştırma yapılmasına karar verilmiştir. 10. sınıf Tarih dersi "Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni" ünitesi "Osmanlı Devleti'nde vakıfların sosyal hayattaki yerini ve önemini açıklar" kazanımı perspektifinde araştırma problemi ve alt problemler belirlenmiştir. Bu problemler doğrultusunda araştırmanın yapılabilmesi için önce çalışma grubu ve yerel tarih çalışmasının yapılacağı güzergâh tespit edilmeye çalışılmıştır. Güzergâh ve çalışmanın yapılacağı eserler belirlenirken mekânlar, eğitimdeki yakından uzağa ilkesine göre seçilmiştir. Hem kazanımla ilgili hem de araştırmanın amacına uygun olarak Trabzon'daki; Ayasofya Camii, Gülbahar Hatun Camii ve Türbesi, Abdullah Paşa Çeşmesi, Zağnos Köprüsü, Kanuni Sultan Süleyman Osmanlı Kültür Evi, Ortahisar Büyük Fatih Camii, Sekiz Direkli Hamam, Bedesten ve Alaca Han gibi vakıf eserleri tespit edilmiştir. Bu mekânlarda yapılacak yerel tarih çalışması için gezi planı hazırlanmıştır.

Araştırmanın amacına uygun bir şekilde yerel tarih çalışması sonrası öğrencilerin kültürel miras farkındalığını ortaya koyabilecek sorulardan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan çalışma yaprakları ve fotoğraf etkinliğinin adları ve yapılacak gezinin hangi aşamalarında uygulanacağı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Yapılan Etkinlikler

Gezi Öncesi	Gezi Sırası	Gezi Sonrası
Fotoğraf Etkinliği	Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği	Fotoğraf Etkinliği
	Trabzon’da Kaybolan Mirasın İzinde	Trabzon’da Vakıf İzleri
	İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği	Trabzon’un Simgesi

Araştırma yapabilmek için gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra gerekli izinler alınarak yerel tarih çalışması yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel yaklaşımın benimsendiği çalışmada görüşme formu ile toplanan verilerin analizi için nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde verilerin düzenlenmesi, özetlenmesi ve yorumlanması analizin ana süreçlerindendir (Büyüköztürk, vd., 2012, s. 152). Görüşme formunun veri analizi yapılırken içerik analizi basamaklarına uygun olarak yapılmıştır. İçerik analizi ile elde edilen veriler kodlanarak ve doğrudan alıntılanarak çalışmanın önemli hususları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma yaprakları ile elde edilen verilerin analizi için de doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular ile ilgili bilgi veren yazılı materyallerin analizlerini kapsayan bir araştırma yöntemi olabileceği gibi nitel yöntemlerin kullanıldığı süreçlerde ek bilgi kaynağı gibi de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187). Öğrencilerin ismi gizlilik esasına bağlı alınarak Ö1, Ö2,...Ö28 şeklinde kodlanmıştır.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda geçerlilik; araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu şekliyle ve olabildiğince tarafsız bir biçimde incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 237). Nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada geçerliğin sağlanabilmesi için veri toplama süreci boyunca yapılan görüşmelerde ve etkinlik çalışmalarında öğrencilerin görüşlerini açıkça ifade etmesi için önyargısız ve tarafsız şekilde davranılmaya çalışılmıştır. Araştırmada geçerliğin sağlanması için görüşmelerde katılımcı konuşurken alınan notlar görüşme sonrasında tekrardan katılımcıya okutulup teyit ettirilmiştir. Yine çalışma kâğıtlarında okunulmayan, anlaşılmayan yerlerin olması durumunda ilgili öğrenci ile tekrardan okuyarak ifade etmek istedikleri tam olarak öğrenilmeye çalışılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler yorum katılmadan belli temalar altında aynen alıntılanarak raporlaştırılması sağlanmıştır. Araştırmanın her boyutunda ve sürecinde dil uzmanı olarak araştırmacının görev yaptığı okulda görev yapan iki Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ve bir de tarih öğretimi alan uzmanı öğretim üyesinden uzman görüşü alınmaya çalışılmıştır.

Güvenirlik, ölçülmek istenen özellik için yapılan ölçümlerin benzer şartlarda aynı sonuçları verebilmesidir (Büyüköztürk, vd., 2012, s. 116). Nitel araştırmalarda, gerçeklerin kişilere ve mevcut durumlara göre devamlı değişme içinde olmasından dolayı araştırma aynı gruplarda tekrar yapılsa da benzer sonuçlar elde edilememektedir. Her araştırmacının sonuçları, değerlendirme ve algılama şekilleri farklı olabileceğinden dolayı aynı veriler farklı araştırmacılar tarafından aynı şekilde algılanıp, değerlendirilme durumu da söz

konusu olmayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 259). Çalışmada güvenilirliğin sağlanabilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurulmuş ve bu sayede hatalar en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Güvenirliği arttırmak için uygulama öncesi öğrencilerin ve velilerinin izinleri alınmıştır. Öğrencilerin görüşleri çalışmada kullanılırken kimlikleri gizli tutulmuştur. Kişilerin görüşlerindeki benzerlik ve farklılıkları içerik analizi yöntemiyle kategorize edilerek verilerin özgün hâlleriyle raporlaştırılmasına dikkat edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen alt problemlere yönelik veri analizi, içerik analizi ve doküman incelemesi yöntemleriyle yapılmış ve elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Bu bölümdeki bulgular yarı yapılandırılmış görüşme formundan ve çalışma yapraklarından elde edilmiş olup öğrenci görüşleri tabloların altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bildikleri Eserlerle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bildikleri eserlerle ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bildikleri Eserler İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Ayasofya Camii	26	15
Gülbahar Hatun Türbesi	18	10
Bedesten	17	10
Ortahisar Fatih Büyük Camii	16	9
Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi	14	8
Zağnos Paşa Köprüsü	14	8
Alaca Han	12	7
Sümela Manastırı	11	6
Sekiz Direkli Hamam	9	5
Abdullah Paşa Çeşmesi	9	5
Gülbahar Hatun Camii	6	3
Hamam	6	3
Gülbahar Hatun Külliyesi	4	2

Kızlar Manastırı	2	1
Cephanelik	1	1
Memiş Ağa Konağı	1	1
Atapark	1	1
Zağnos Vadisi	1	1
Diğer	9	5
Toplam	177	100

Tablo 2'ye göre Trabzon'daki yerel tarihle ilgili en çok bilinen eser Ayasofya Camii olmuştur. Ayasofya Camii'ni sırasıyla Gülbahar Hatun Türbesi, Bedesten, Ortahisar Fatih Büyük Camii ve Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi takip etmiştir.

Geziye başlamadan önce gezilecek yerel tarih eserleri ile ilgili görsellerin yer aldığı “Fotoğraf Etkinliği” öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin bu eserlerle ilgili bilgileri tespit edilmek istenmiştir. Bu etkinlikte gezi güzergâhındaki 9 adet tarihî eserin fotoğrafı yer almıştır. Uygulanan fotoğraf etkinliğindeki tarihî eserlerin büyük bir çoğunluğunun gezi öncesinde öğrenciler tarafından tanınmadığı tespit edilmiştir. Özellikle öğrencilerin tamamı etkinlikte fotoğrafı yer alan Bedesten'i, Ortahisar Fatih Büyük Camii'ni, Alaca Han'ı, Sekiz Direkli Hamam'ı ve Abdullah Paşa Çeşmesi'ni tanıyamadıkları saptanmıştır. Gezi sonrası yine aynı fotoğraf etkinliği öğrencilere dağıtıldığında öğrencilerin tamamına yakınının gezilen tarihî eserleri tanıyarak doğru bir şekilde cevap verdikleri görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerin yerel tarih eserleriyle ilgili verdikleri bilgilerinin gezi sonrası uygulanan fotoğraf etkinliği bulguları ve görüşme formu bulguları ile tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece yapılan etkinliğin, öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarih eserlerini tanımaları noktasında önemli katkılar sağladığı görülmüştür.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Nasıl ve Nereden Öğrendikleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgileri nasıl ve nereden öğrendikleriyle ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Nasıl ve Nereden Öğrendikleri İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Gezi gözlem	15	25
Aile	12	20
Eğitim öğretim ortamı	11	19
Sosyal çevre	10	17

Araştırma yaparak	4	7
Yazılı ve görsel yayınlar	2	3
Görüş bildirmeyen	5	8
Toplam	59	100

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarihle ilgili bilgileri en çok gezi gözlem yolu ile öğrendikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmının aileleri, eğitim öğretim ortamları, sosyal çevreleri, kendileri araştırma yaparak ve yazılı görsel yayınları kullanarak öğrendikleri tespit edilmiştir. Bu konuya ilişkin bazı öğrenci görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Ö28 "Ayasofya'yı zaten herkes bilir. Beşirli'de yaşıyordum ben eskiden oradan biliyorum. Biraz küçükken de gitmişim Ayasofya'ya." demiştir. **Ö21** "Annem benim gezmeyi seven bir insan sürekli gezmek ister. O yüzden Türk tarihî yerlerinin isimleriyle ilgili de kulak olarak aşinalığım var." diyerek görüşünü bildirmiştir. **Ö17** "Okul gezisi ile daha çok ortaokul ilkokulla falan geziler yapmıştık, gezi sayesinde." demiştir. **Ö12** ise "Çok kişi tarafından bilindiği için duymuştum çevreden." diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö10** "Bu bilgilerin kendim araştırmayı da seviyorum." demiştir. **Ö2** de "Belgesellerde denk geldiklerim aynı zamanda sorarak yanından geçerken sorduklarım oldu." demiştir.

Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yapma Durumları İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere daha önce yerel tarih gezisi yapma durumlarıyla ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yapma Durumları İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Katılmadım	19	68
Katıldım	9	32
Toplam	28	100

Tablo 4'te araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun yerel tarih gezilerine katılmadıkları görülmüştür.

Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde En Çok Hoşlarına Giden Etkinlik İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere yerel tarih çalışması sürecinde en çok hoşlarına giden etkinlikle ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde En Çok Hoşlarına Giden Etkinlik İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği	8	25
Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği	8	25
Trabzon'da Kaybolan Miras İzinde	7	22
Fotoğraf Etkinliği	5	16
Trabzon'un Simgesi	4	12
Toplam	32	100

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarih çalışma sürecinde en çok hoşlarına giden etkinliğin "İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği" ve "Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği" olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında En Çok Merak Uyandıran Somut Kültürel Miras Eseri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere yerel tarih gezisi sırasında en çok merak uyandıran somut kültürel miras eseri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında En Çok Merak Uyandıran Somut Kültürel Miras Eseri İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Ayasofya Camii	20	71
Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi	5	18
Gülbahar Hatun Külliyesi	2	7
Zağnos Paşa Köprüsü	1	4
Toplam	28	100

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarih gezisi sırasında kendilerinde en çok merak uyandıran somut kültürel miras eserinin Ayasofya Camii olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Tarihî Bir Mekâna Girdiklerinde Neler Hissettikleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere tarihî bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Tarihî Bir Mekâna Girdiklerinde Neler Hissettikleri İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Merak etme	11	30
Heyecanlanma	10	27
Mutlu olma	4	11
Şaşırma	4	11
Sorumluluk	2	5
Diğer	3	8
Görüş bildirmeyen	3	8
Toplam	37	100

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin tarihî bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerinden birincisinin merak etme olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin heyecanlanma, mutlu olma, şaşırma, sorumluluk duyma gibi hislere kapıldıkları görülmüştür. Yine öğrencilerin tarihî bir mekâna girdiklerinde üzülmeye ve kendilerini geçmiş zamanın içinde hissetme gibi duygulara sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu konuya ilişkin bazı öğrenci görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Ö7 “Genellikle içimde bir merak duygusu olur bu sembol ne anlama geliyor şu resmin anlamı ne o yüzden merakla yaklaşıyorum.” demiştir. **Ö19** ise “Heyecanlanırm heyecan olur içimde burayı çünkü eskiden yaşamışlardı. Belki burada diyelim dini amaçlar üzerine ibadetlerini yapmışlardır. Burada bir sürü insan bir sürü görevini işini yapmıştır. O yüzden burada olma bende heyecanlanmış olur.” demiştir. **Ö1** “Yani kendi tarihimi gördüğüm için mutlu olurum. Hoşuma gider yani güzel olur.” diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö18** ise “Girdiğim yere göre değişiyor. Ayasofya'ya girdiğimde şaşırımtım çok hoşuma gitmişti. Zağnos Paşa'ya baktığımda bunun o zaman da nasıl böyle güzel bir şekilde yapıldığını düşünmüştüm.” demiştir. **Ö2** “Genel olarak üstüme böyle bir sorumluluk çöker gibi hissedirim yani orada olan şeyleri öğrenmek hele tekrar edeyim yani yaşadığım yerdeyse orada olan şeyleri öğrenmek sorumlu gibi hissettirir bana.” demiştir. **Ö23** de “Kendimi o dönemdeymiş gibi hissediyorum hani kafamda canlandırmaya çalışıyorum.” diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Gezi sonrasında dağıtılan çalışmaya yapırlarından “Trabzon'un Simgesi” etkinliğinin 8. sorusunda görüşme formunda cevabını aradığımız öğrencilerin tarihî bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerine benzer bir şekilde “Tarihî eserlerin içine girdiğinizde neler hissedersiniz?” diye sorulmuş öğrencilerin bu soruyu yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir. Bazı öğrencilerin bu soruyu gezi sonrası yapılan görüşmede sözel olarak cevaplamakta zorlandıkları ama aynı öğrencilerin çalışma yaprağındaki 8. soruyu yazılı olarak cevapladıkları ve doyurucu bilgi verdikleri görülmüştür. Çalışma yaprağından elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerden **Ö1** “Gururla doldum ve kendimdeki o Türklük farkına vardım. Mutlu oldum.” demiştir. Öğrencilerden **Ö10** ise “Farklı bir kültürü garip hissettirdi açıkçası hoşuma gitmedi değil. Tekrar gitmek isteyeceğim bir yer oldu.” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Öğrencilerden **Ö17** ise “Tarihinden ötürü içinin nasıl olduğunu merak ettim ve duvarlardaki resimler, dışındaki taş işçiliği etkileyiciydi.” demiştir. Çalışma yapırlarından elde edilen bulgulara göre öğrencilerin tarihî bir mekâna girdiklerinde; merak

etme, heyecanlanma, şaşırma, kendini sorumlu hissetme ve kendini geçmiş zamanda hissetme gibi duygulara kapıldıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışmaya katılan tüm öğrencilerin gezi sonrasında çalışma yapraklarına yazdıkları cevaplarla görüşme sırasında görüş bildiren öğrencilerin verdikleri yanıtların birbirlerine paralel olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Kavramı İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere somut kültürel miras kavramıyla ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Kavramı İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Geçmişten günümüze ulaşan eserler	23	49
Duyu organlarıyla algılanabilen eserler	8	17
Tarihi eserler	5	11
Fiziki yapılar	4	9
Sanat eserleri	3	6
Milli değerler	1	2
Diğer	3	6
Toplam	47	100

Tablo 8’e göre öğrencilerin somut kültürel miras kavramına yönelik olarak en fazla ifade ettikleri görüş geçmişten günümüze ulaşan eserler olmuştur. Bu görüşün yanı sıra öğrencilerin duyu organlarıyla algılanabilen eserler, tarihî eserler, fiziki yapılar, sanat eserleri ve millî değerler gibi görüşleri de ifade ettikleri görülmüştür. Bu bağlamda bazı öğrencilerin görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Ö11 “Somut kültürel, miras geçmişten günümüze kalmış eserler.” demiştir. **Ö2** “Eski zamanda kullanılıp bizim hala görebildiğimiz dokunabildiğimiz şeyler mesela kitaplar olur ya da daha büyük yapılar saraylar, köprüler bu tarz.” diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö5** “Geçmişten günümüze kalan tarihî eserlerin hepsi bir kültürel mirasımızdır somut kültürel mirasımızdır.” demiştir. **Ö6** “Yaşadığımız topraklarda önceden fetheden ülkelerin ya da bu topraklarda eskiden yaşayan insanların bizlere bıraktığı kalıcı eserler ya da fiziki yapılar diyebiliriz.” diyerek bu yönde fikrini bildirmiştir. **Ö26** “Mirasımız sanat eserlerimiz bildiğim bu.” demiştir. **Ö10** “Somut kültürel miras bir milleti millet yapan değerlerden birisi olduğunu düşünüyorum yani somut kültürel mirasımızı koruyamazsak benliğimizi devam ettiremeyebiliriz.” diyerek görüşünü bildirmiştir.

Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Eserlerinin Neden Korunması Gerektiği İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere somut kültürel miras eserlerinin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Eserlerinin Neden Korunması Gerektiği İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Geçmiş bilmek	15	35
Gelecek inşası	10	23
Tarihi izlere sahip olma	9	21
Kimlik oluşturma	3	7
Turizm	3	7
Manevi değer	2	4
Diğer	1	3
Toplam	43	100

Tablo 9'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin somut kültürel miras eserlerinin neden korunması gerektiği ile ilgili en çok geçmiş bilmek görüşünü ifade ettikleri görülmüştür. Bu görüşün yanında somut kültürel mirasın gelecek inşası, tarihî izlere ve manevi değerlere sahip olması, insanların kimlik oluşturmada yardımcı olması ve turizme katkı sağlaması gibi nedenlerden dolayı korunması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca ders çıkarmak ve saygı duymak için de korunması gerektiği belirtilmiştir. Bu konuda öğrencilerin bazı görüşleri şunlardır:

Ö12 "Eskiden ne olmuş geçmişte ne yaşanmış bu bunları bilmemiz gerekiyor. Geleceği daha iyi bakabilmek gerek bence bu yüzden." demiştir. **Ö13** "Bir milletin geçmişini bilmesi onun geleceğini aydınlatması için önemli bir kaynaktır ve bu yolda da kültürel miraslar bizim için çok önemli geçmiş aydınlatma adına bu yüzden korunmalıdır. Geleceği de ışık olması için." diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö17** "Yani sonuçta bir tarihimizi yansıtır bunları görmeleri falan gerekiyor böyle tarihi yansıttığı için onu somut olarak da görmemiz gerekir bence yani bundan korunması gerekir." demiştir. **Ö23** de "Tarihimizi bilmeyen hiç kimse kendini tam anlamıyla bilemez hani biz insanlar tarihimizi bilerek bir bütün oluşturuyoruz somut kültürel mirasta tarihin çok önemli bir parçası olduğu için bu otomatik olarak somut kültürel mirası bilmeden de kendimizi tamamlayamayız." diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö12** "Geçmişten günümüze aktarılan bunlar daha böyle gezilip böyle görülebilecek yerler de oluyor. Turizm açısından da iyi oluyor." demiştir. **Ö2** "Senin gidip görebileceğin ve gözünde olan şeyler sende aynı zamanda manevi de bir değer oluşturur." demiştir. **Ö26** da "Adı üstünde kültürel miras eseri yani esere saygı duyulmalıdır." diyerek görüşünü bildirmiştir.

Gezi sırasında dağıtılan çalışma yapraklarından "Trabzon'da Kaybolan Mirasın İzinde" etkinliğinin 3. sorusunda "Gülbahar Hatun Külliyesindeki bazı tarihî eserlerin korunmamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?" diye sorulmuş öğrencilerin bu soruyu yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir. Çalışma yaprağından elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerden **Ö3** "Tarihimi anlamak kolaylaştırdı. Geçmişteki insanların sosyal ve kültürel hayatları hakkında bilgi sahibi olabilirdik. Bu somut kültürel miraslarımızı korumak geleceğimiz için büyük önem arz ediyor." yazarak görüşünü belirtmiştir. **Ö5** ise "Millî değerimiz olan eserleri en iyi ve en sağlam şekilde korumamız gerek. Bunlar bizim kültürümüzü yansıtan eserlerdir. Bunlara sahip çıkmalı ve gelecek nesillere kültürümüzü aktarmalıyız." demiştir. **Ö6** ise "Turistler için belki kullanılabilirdi." diyerek görüşünü ifade

etmiştir. Öğrencilerden Ö23 ise “Bizim tarihimizi, kültürümüzü yansıtan; benliğimizi bize öğreten vakıf eserleri.” demiştir. Ö27 de “Manevi açıdan önemli eserler” demiştir. Çalışma yaprağından elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğunluğunun, şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşme sorusuna verdikleri cevaplar ile çalışma yaprağındaki Gülbahar Hatun Külliyesi’ndeki bazı tarihî eserlerin korunmamasına yönelik soruya verdikleri cevapların benzer olduğu görülmüştür. Bu bağlamda çalışma yaprağıyla elde edilen verilerle görüşmeden elde edilen verilerin birbirlerine paralel olduğu ortaya konulmuştur.

Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerin Varlığına Yönelik Karşılaşılan Sorunların Neler Olduğu İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların neler olduğu ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerin Varlığına Yönelik Karşılaşılan Sorunların Neler Olduğu İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Şehirleşme	11	34
Eserleri tahrip etme	8	24
Savaşlar	5	15
Bilinçsizlik	5	15
Denetim	2	6
Diğer	1	3
Görüş bildirmeyen	1	3
Toplam	33	100

Tablo 10’a göre araştırmaya katılan öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların neler olduğuna yönelik görüşlerinin çoğunluğunu şehirleşme ilgili sorunların oluşturduğu görülmüştür. Bu sorunlardan başka eserlerin tahrip edilmesi, savaşlar, bilinçsizlik ve denetim gibi sorunların olduğu da tespit edilmiştir. Bu sorunlara ilişkin bazı öğrenci görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Ö2 “Belediye çalışmaları belki kontrolsüz yapılırsa bu tehdit edebilir. Mesela tarihî eser yakınında bir çalışma yapılıyorsa kentsel dönüşümde tabii oranın daha korunması gerekir ve mesela restorasyon yapılırken restorasyonlardaki organizasyonu çok daha iyi olması gerekir bence.” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Ö6 “Genellikle bizim toplumumuzda olan tarihî eserler üzerine yazılar yazmak, kazıma vesaire bunlar hem tarihî eserlerin değerini düşürüyor. Hem de zarar veriyor bu tarihî eserlerin gelecek nesillere aktarılmasını zorlaştırıyor.” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Ö7 ise “Savaşta tahrip ediliyorlar kullanılamaz hale getiriyorlar.” demiştir. Ö19 ise “Bazıları geçmişten günümüze kadar gelememiş veya bunlar gelse de hasar görmüş çevre buna karşı bilinçsiz

davranmış insanlarımız buna karşı daha çok bilinçli davranmamızı isterim ben çünkü o kadar zamandan buraya kadar gelmişsen onu tahrip ediyorsun. Kötü bir şey diye düşünüyorum bu şekilde.” demiştir. Ö24 “Bakımsızlık olabilir. Yani yeterli bakım yapılmazsa veya insanlar sürekli giriyor ama işte örneğin Kanuni evinde mesela maketler var bazı insanlar dokunuyor. Belki daha çok denetim yapılabilir, daha sıkı bir denetim olursa işte kontrol yapılırsa maketi dokunuyor mu o yapıyor mu? İnsanlar bazen kurallara uymuyor veya camiye böyle ayakkabı ile giren filan insanlar da oluyor. Yani onların denetimi daha çok yapılırsa ve tarihî yerlerin başında belirli insanlar olursa bence bazı tarihî yerlerde yok büyük bir ihtimal, olursa daha fazla denetim olursa bence tehdit oluşturmaz.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerinin Yeterince Korunup Korunamadığı İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin yeterince korunup korunamadığı ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerinin Yeterince Korunup Korunamadığı İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Kısmen korunuyor	12	43
Korunuyor	8	29
Korunamıyor	7	25
Görüş bildirmeyen	1	3
Toplam	28	100

Tablo 11’e göre araştırmaya katılan öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin yeterince korunup korunamadığı ile ilgili görüşlerinin çoğunluğunun kısmen korunduğu yönünde olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden Ö1 “Yani korunuyor ama bazı eserler gitmiş yani yeteri kadar ortalama yani. Gülbahar, Ataparktaki eserler korunamamış yeterince ama diğer eserler korunmuş yani başka Ayasofya’yı Bizanslılar yapmış ama gayet güzel korumuşuz. Hatta onlardan daha iyi korumuşuz. Ama Gülbahar Hatun Ataparktaki eserleri kendimizin olmasına rağmen koruyamamış.” diyerek görüşlerini bildirmiştir. Ayrıca korunduğunu ifade eden öğrencilerden Ö11 de bu konuda “Trabzon şehrinde bence korunuyor çok belirgin bozulmalar görmedim ben. Belki taşınma bir yere onlar vardı ama bence taşınması da tam bozulma teşkil etmiyor o yüzden korunuyor denebilir.” demiştir. Son olarak korunamadığını ifade eden öğrencilerden Ö18 de “Hayır, mesela çeşme vardı onu kütüphaneni önünde onun üzerine gidip mermere demir çakmışlardı mesela mahvetmişlerdi.” diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasın Korunması İçin Vatandaşlara Düşen Görevlerle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere somut kültürel mirasın korunması için vatandaşlara düşen görevlerle ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasın Korunması İçin Vatandaşlara Düşen Görevlerle İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Zarar vermeme	18	35
Bilinçli olma	16	31
Saygılı olma	6	11
Dikkatli olma	5	9
Bilgilendirme	3	6
Uyarma	3	6
Görüş bildirmeyen	1	2
Toplam	52	100

Tablo 12'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin somut kültürel mirasın korunması için vatandaşlara düşen görevlerle ilgili görüşlerinin çoğunluğunun zarar vermeme olduğu görülmüştür. Bu görevin yanında somut kültürel miras eserlerine karşı bilinçli olma, saygılı olma, dikkatli olma, bilgilendirme ve uyarma gibi görevlerin ifade edildiği tespit edilmiştir. Bu görevlere ilişkin bazı öğrenci görüşleri aşağıda ifade edilmiştir:

Ö8 "Yani ziyaret ettiğimiz zaman hiçbir yere zarar vermemesi gerekir." diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö16** "Bilinçli olmalı herkes yani yine eğitimden geçiyor olay ne kadar önemli olduğunu neden karalanmaması gerektiği üzerine bir şeyler yapılmaması gerektiğini neden önemli olduğu eğitiminin verilmesi gerekiyor." demiştir. **Ö19** ise "Tarihi eserleri yapana yapılmış bu yapana da saygı duymalıyız. Bunların hepsine saygı duymalıyız." diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö1** "Belli bir kesim toplanıp afişler şeklinde etrafa yapıştırıp insanların bilgilenmesini sağlayabilir." demiştir. **Ö11** de "Bu eserlere zarar veren birilerine direk o an uyarmak olabilir." diyerek görüşünü belirtmiştir.

Öğrencilerin Tarih Derslerinde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanılması İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Tarih Derslerinde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanılması İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Öğretici	26	37

Keyifli eğlenceli	25	36
Faydalı	7	10
Merak uyandırıcı	7	10
Diğer	5	7
Toplam	70	100

Tablo 13'te göre araştırmaya katılan öğrencilerin tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşlerinden ilki öğretici olduğu yönündedir. Bu görüşlerinin yanında keyifli, eğlenceli, faydalı ve merak uyandırıcı olduğu yönünde de görüşleri görülmüştür. Bu konuya ilişkin bazı öğrenci görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Ö10 “Daha çok aklımızda kaldığını düşünüyorum. Vakıf eserleriyle ilgili bu yılda konumuz olan yani o konuyu işlerken ben bunları yaşayıp gidip gezdiğim için daha çok aklımda kaldı ve aklımdan da kolay kolay çıkacağını düşünmüyorum.” demiştir. **Ö14** “Önce öğretilip sonra da gezilmesi bu konuda tarih derslerini hem eğlenceli hem de daha çok verimli geçmesine neden oluyor.” demiştir. **Ö7** ise “Gidip görmek daha verimli oluyor.” demiştir. **Ö9** “Bir kere bunlar daha ilgi çekici çünkü kendin gidip görüyorsun tarihi bizzat yaşıyorsun ve buraya gelip hocanın dediklerini daha dikkatli dinlemek istiyorsun. Etrafında bulundurmak şeylerin detaylarını öğrenmek istiyorsun.” diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö16** da “Yani çok değerli olduğunu düşünüyorum sınıfta anlatılmasının üzerine bir de gidip görmek gezmek.” diyerek görüşünü bildirmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemleriyle ilişkili elde edilen sonuçlar ilgili literatürle ilişkilendirilerek önerilerle birlikte sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin Trabzon'daki yerel tarihle ilgili en çok bildikleri eserin Ayasofya Camii olduğu sonucuna varılmıştır. Ayasofya Camii'ni sırasıyla Gülbahar Hatun Türbesi, Bedesten, Ortahisar Fatih Büyük Camii ve Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi takip etmiştir. Avcı-Akçalı ve Demircioğlu (2016) ve Yılmaz'ın (2019) yaptıkları çalışmalarında Trabzon'daki yerel tarih ile ilgili en çok bilinen eserlerle ilgi ulaştıkları sonuçlar, araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler yerel tarihle ilgili bilgileri en çok gezi gözlem yolu ile öğrendikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmının aileleri, eğitim öğretim ortamları, sosyal çevreleri, kendileri araştırma yaparak ve yazılı görsel yayınları kullanarak yerel tarihi öğrendikleri tespit edilmiştir. Yalçın (2019) yaptığı çalışmada, yerel tarih eserleriyle ilgili bilgilerin daha çok gezerek öğrenildiğini tespit etmiştir. Öğrenciler ile yerel tarih çalışması sonrası yapılan görüşmede daha önce yerel tarih gezilerine katılma durumlarıyla ilgili öğrencilerin verdikleri cevaplara göre büyük bir çoğunluğunun yerel tarih gezisine katılmadığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmanın sonuçlarına paralel bir şekilde Kızılay (2014), Şahin (2022) ve Ayyıldız (2023) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin çoğunun yakın çevrelerindeki yerel tarih alanlarını daha önce gezmedikleri sonucuna varmışlardır. Bu çalışmaların sonuçları ile araştırmanın sonuçları örtüşmektedir.

Araştırmada yer alan öğrencilerin yerel tarih çalışması kapsamında en çok beğendikleri etkinliklerin “İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği” ve “Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği” olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin en fazla beğendikleri somut kültürel miras eserinin de Ayasofya Camii olduğu görülmüştür. Malloy (1982), Avcı-Akçalı (2007), Bhatia (2009), Yazıcıoğlu (2010), Yeşilbursa (2011), Bischof (2015),

Özdemir (2016), Mert (2019) ve Achille ve Fiorillo (2022) çalışmalarında kültürel miras farkındalığına yönelik yapılan eğitimlerde kullanılan etkinliklerin öğrenciler tarafından beğenildiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin tarihî bir mekâna girdiklerinde neler hissettiklerine yönelik bulgulara göre öğrencilerin çoğunluğunun tarihî mekâna girdiklerinde merak duygusuna kapıldığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin heyecanlanma, mutlu olma, şaşırma, sorumluluk duyma gibi hislere kapıldıkları görülmüştür. Yeşilbursa (2011), Mert (2019), Yalçın (2019), Avcı ve Gümüş (2019), Sevim (2021) ve Ayyıldız'ın (2023) çalışmalarında benzer sonuçlara ulaştıkları saptanmıştır. Araştırma ile elde edilen sonuçlar ile alan yazındaki çalışma sonuçları arasında paralellik olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere kültürel miras kavramıyla ilgili bilgileri sorularak öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin somut kültürel miras kavramına yönelik olarak en fazla ifade ettikleri görüş, geçmişten günümüze ulaşan eserler olmuştur. Bu görüşün yanında somut kültürel mirası, duyu organlarıyla algılanabilen eserler, tarihî eserler, fiziki yapılar ve sanat eserleriyle de ilişkilendirdikleri görülmüştür. Milli değerleri oluşturan eserler, tarihin öğrenilmesine yardımcı eserler, kültürü yansıtan eserler ve değerli binalar şeklinde de ifade edilmiştir. Yeşilbursa (2011), Avcı (2014), Gürdoğan-Bayır ve Çengelci-Köse'nin (2019) çalışmalarında kültürel mirasın tanımına yönelik olarak ulaşılan sonuçlar ile araştırmanın sonuçlarının örtüştüğü görülmüştür.

Öğrenciler geçmişlerini bilmek, geleceklerini inşa etmek ve kimliklerini oluşturabilmek için çevrelerindeki somut kültürel miras eserlerinin korunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine bu eserlerin tarihî izlere ve manevi değerlere sahip olduğu, turizme katkı sağladığı için korunması gerektiğini belirtmişlerdir. Şehirlerindeki korunması gereken bu somut kültürel miras eserlerinin şehirleşme ile ilgili sorunlardan, önceden yaşanan savaştan, gerekli denetimlerin yapılmaması ve vatandaşların bilinçsizliği gibi nedenlerden eserlerin tahrip edilerek varlıklarına yönelik sorunlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında öğrencilerin çoğunluğunun şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin kısmen korunduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere göre somut kültürel mirasın korunması noktasında vatandaşlara düşen en önemli görevler bu eserlere zarar vermemek, eserler konusunda bilinçli olmak, dikkatli ve saygılı olmaktır. Öğrencilerin bir kısmına göre de somut kültürel miras ile ilgili bilgi sahibi olanlar, bilgi sahibi olmayanları bilgilendirmeli ve bu tür eserlere zarar verilmesine şahit oldukları durumlarda da gerekli uyarıları yapmalıdırlar. Allison ve Allison (2008), Yeşilbursa (2011), Yeşilbursa ve Barton (2011), Sidekli ve Karaca (2013), Avcı (2014), Külcü (2015), Davies (2016), Avcı-Akçalı ve Demircioğlu (2016), Gürdoğan-Bayır ve Çengelci-Köse (2019), Hoang (2021) ve Yücel-Batmaz ve Biçici'nin (2021) yaptıkları çalışmaların sonuçları ile araştırmanın sonuçlarının birbirleriyle uyumlu olduğu görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre de öğrencilerin çoğunluğunun tarih derslerinde yerel tarih çalışmasının kullanılması ile ilgili olarak olumlu görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin yerel tarih çalışması sayesinde tarih derslerini daha öğretici, merak uyandırıcı, keyifli, eğlenceli, faydalı buldukları görülmüştür. Silvester (1987), Patrick (1988), Beem (1994), Işık (2002), Avcı-Akçalı (2013), Quest (2006), Aktekin (2010), Rittidet (2011), Tunç-Şahin (2011), Ivon ve Kušević (2013), Avcı-Akçalı ve Aslan (2013), Walker (2015), Öztaşçı, Kabapınar ve Tuncel (2020), Aktın ve Karaçalı-Taze (2021), Safran ve Ata (1998), Tugay (2004), Çulha (2006), Avcı-Akçalı (2007), Örtten (2008), Göç (2008), Işık (2008), Oran (2013), Öner (2015), Özdemir (2016), Dursun (2017), Öztaşçı (2017), Bilicioğlu (2017), Ulutaş (2018), Yuvacı (2018), Mert (2019), Yılmaz (2019) ve Çamlı (2023) yaptıkları çalışmalarda tarih dersinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasının öğrenciler üzerinde olumlu etki yaptığını ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları ile ilgili çalışmaların sonuçlarının örtüştüğü tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda uygulayıcılara ve gelecekte yapılacak olan araştırmalara yönelik şu öneriler oluşturulmuştur:

- Millî Eğitim Bakanlığı ilgili bakanlıklarla, bölgedeki üniversiteler ve yerel yönetim birimleri ile iş birliği yaparak bölgelerdeki kültürel miras eserlerini öğrencilere tanıtmaya yönelik okullarda çalışmalar düzenleyebilir. Bu işbirliği ile öğrencilere yönelik bölgelerin yerel tarihleriyle ilgili, somut kültürel miras eserleriyle ilgili görsellerin ve bilgilerin de yer aldığı yerel tarih kitapları hazırlanabilir.
- Yerel tarih, ortaöğretim programlarına seçmeli ders olarak eklenebilir.
- Öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığını geliştirebilmek için tarih ders kitaplarında kazanım ve konularla ilişkili olarak somut kültürel miras eserlerinin görselleri ya da ders kitaplarına koyulacak karekodlarla sanal ortamda ilgili eserlerin görüntüleri paylaşılabilir.
- Yerel tarihle ve kültürel mirasla ilgili farkındalık oluşturabilmek için konuyla ilgili okul yöneticilerine ve öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Somut kültürel mirasın korunmasına yönelik bilinçli bireylerin yetiştirilmesinde yaygın eğitime de önem verilebilir. Bu amaçla Halk Eğitim Merkezlerinde halka yönelik seminerler, konferanslar ve sunumlar yapılabilir.
- Tarih öğretmenleri, öğrencilerin yerel tarih ve kültürel miras farkındalığını oluşturabilmek ya da geliştirebilmek adına okullarda ilgili okul yöneticileri ve öğretmenlerle işbirliği içerisinde yerel tarih köşeleri ya da yerel tarih atölyeleri kurabilirler.
- Çalışmada yerel tarih çalışmasını kullanarak öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmacılar yapacakları yeni çalışmalar ile somut kültürel miras farkındalığına yönelik okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşlerini inceleyebilir ve yerel tarihin farklı boyutları üzerine araştırma yapabilirler.
- Çalışmada 10. sınıf öğrencileriyle Trabzon örneğinde somut kültürel miras eserleri ziyaret edilerek öğrenci görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılacak yeni çalışmalarda farklı okul türlerindeki ve sınıf seviyelerindeki öğrenciler ile farklı il ve ilçelerdeki somut kültürel miras eserleri ziyaret edilebilir ve öğrenci görüşleri tespit edilebilir.
- Çalışmada nitel araştırma yönteminin durum çalışması deseni kullanılarak bir araştırma yapılmıştır. Yapılacak yeni çalışmalarda eylem araştırması ya da karma araştırma yöntemi kullanılarak da araştırmalar yapılabilir.

Etik Kurul Onayı: Araştırma için Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 05.07.2023 tarihli 2023/07 toplantı numarasıyla etik kurul onayı alınmıştır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiş olup tez ikinci yazarın danışmanlığında yürütülmüştür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Kaynakça

- Achille, C. and Fiorillo, F. (2022). Teaching and learning of cultural heritage: Engaging education, professional training, and experimental activities. *Heritage*, 5(3), 2565–2593. <https://doi.org/10.3390/heritage5030134>
- Aktekin, S. (2001). İngiliz tarih eğitiminde yerel tarihin yeri. İçinde F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim* (ss. 205–212). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Aktekin, S. (2010). The place and importance of local history in the secondary history. *Journal of Theory and Practice in Education*, 6(1), 86–105.
- Aktın, K. ve Karaçalı-Taze, H. (2021). Tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesinde yerel tarih: Sinop tarih mekân ve müzeleri. *Sinop Kültür ve Turizm Sempozyumu* (ss. 63–73). Sinop.
- Allison, E. W. and Allison, M. A. (2008). Preserving tangible cultural assets: A framework for a new dialog in preservation. *Conservation Education and Research*, 1, 29–40. <https://www.ncpe.us/wp-content/uploads/2012/06/3ALLISONpaper.pdf>
- Arıkan, İ. (2012). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kültürel miras ile ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerle incelenmesi (Adıyaman örneği) (Tez No. 302811) [Yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aslan, Z. and Ardemagni, M. (2006). Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cities. UNESCO. https://www.iccrom.org/sites/default/files/2017-12/iccrom_09_manualsechoolteachers_en.pdf
- Avacı, G. ve Gümüş, N. (2019). Sınıf dışı eğitim etkinliklerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Turkish Studies—Educational Sciences*, 14(3), 351–377. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22855>
- Avacı, M. (2014). Sosyal bilgilerde kültürel miras eğitimine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri (Tez No. 370218) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Avacı-Akçalı, A. (2007). Yerel tarih ve tarih eğitimine katkısı (Tez No. 211463) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Avacı-Akçalı, A. (2013). Tarih öğretiminde merkeze bağımlılığın azaltılması yolunda bir çözüm önerisi: Yerel tarih (Tez No. 342349) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Avacı-Akçalı, A. ve Aslan, E. (2013). Tarih derslerinin yerel tarihe ve kaynaklarına dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenmesinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 142–174.
- Avacı-Akçalı, A. and Demircioğlu, İ. H. (2016). Opinions of pre-service social studies teachers about using historical environment. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 9(1), 39–58.
- Aydoğan, Y. (2020). Kültürel miras bilinci kazanımıyla ilgili müze eğitimi dersi üzerine bir durum çalışması (Tez No. 647075) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Ayyıldız, İ. (2023). Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında gerçekleştirilen tarihi mekân gezileriyle ilgili öğrenci görüşleri (Tez No. 812925) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Beem, R. R. (1994). Using local history in the secondary school social studies curriculum [Doctoral dissertation, Illinois State University, Illinois]. <https://search.proquest.com/openview/5755668420a49fe20fa720561201cc01/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Bhatia, A. (2009). Museum and school partnership for learning on field trips [Doctoral dissertation, Colorado State University, Colorado]. <https://mountainscholar.org/items/61bce751-8c77-43d9-adab-97c04997554d>
- Bilicioğlu, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinin yerel tarih öğretimine ilişkin görüşleri: Safranbolu örneği (Tez No. 459505) [Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bischof, L. (2015). The lens of the local: Teaching an appreciation of the past through the exploration of local sites, landmarks, and hidden histories. *The History Teacher*, 48(3), 529–559. <http://www.jstor.org/stable/24810529>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemi* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.). Siyasal.
- Çamlı, D. (2023). Sosyal bilgilerde bir yerel tarih uygulaması: Niğde örneği (Tez No. 812989) [Yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çulha, Ö. (2006). Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri (Tez No. 189836) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri: Yarı başımızdaki tarih için bir kılavuz*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Davies, J. (2016). Editorial: World heritage education. *Furnace Journal*, 4, 1–5. <https://furnacejournal.wordpress.com/edition-one/issue-4-world-heritage-education/>
- Dipevliler, K. (2023). Avrupa ve Türkiye’de uygulanan bazı kültürel miras eğitimi etkinliklerinin incelenmesi (Tez No. 774748) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dursun, İ. (2017). Yerel tarih öğretimi: Mudurnu örneği (Tez No. 463345) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Eroğlu, B. ve Yıldız, E. (2006). Kültür mirasının sürekliliği için anıtsal binaların yeniden kullanılması bağlamında Ermenek Tol Medrese. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 315–340.
- Göç, N. (2008). Yerel tarih konularının sosyal bilgiler derslerinde uygulanması, karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri (Yozgat örneği) (Tez No. 231497) [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Gürdoğan-Bayır, Ö. ve Çengelci-Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1827–1840.
- Güven, İ., Bıkmaz, F., Demirhan-İşcan, C. ve Keleşoğlu, S. (2014). *Tarih öğretimi: Kuram ve uygulama*. Pegem Akademi.
- Harnett, P. (2009). Tarihin yerel, bölgesel, ulusal, Avrupa ve küresel boyutlarını dengeli bir şekilde ilişkilendirmek. S. Aktekin, P. Harnett, M. Öztürk, ve D. Smart (Ed.), *Çok kültürlü bir Avrupa için tarih ve sosyal bilgiler eğitimi* (ss. 147–160). Harf Eğitim Yayıncılığı.
- Hereduc. (2005). *Heritage in the classroom: A practical manual for teachers*. https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/1160515/mod_resource/content/2/hereduc.pdf
- Hoang, K. V. (2021). The benefits of preserving and promoting cultural heritage values for the sustainable development of the country. *E3S Web of Conferences*, 234, 00076. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202123400076>
- Hunter, K. (1988). *Heritage education in the social studies* [Paper presentation]. The Symposium on Heritage Education. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED300336.pdf>
- Işık, H. (2002). Yerel tarih konularının sosyal bilgiler (6. sınıf) programı tarih üniteleriyle ilişkilendirilmesine yönelik bir uygulama: Pasinler örneği (Tez No. 113199) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 290–310.
- Ivon, H. and Kušćević, D. (2013). School and the cultural-heritage environment: Pedagogical, creative and artistic aspects. *CEPS Journal*, 3(2), 29–50. <https://doi.org/10.26529/cepsj.238>
- Kabapınar, Y. ve Demeter Şafak, Ö. (2021). Farklılıkların bulunduğu bir mekân olarak Kuzguncuk'u öğrencilerle duyumsamak: Bir sözlü ve yerel tarih çalışması örneği. *Journal of Innovative Research in Teacher Education (JIRTE)*, 2(2), 115–131.
- Kaymakçı, S. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde çalışma yaprakları kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına etkisi (Tez No. 383785) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kızılay, N. (2014). Arkeoloji konularının sınıf içi yaparak yaşayarak öğretiminin 6. sınıf öğrencilerinin tarihsel düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi üzerine bir eylem araştırması (Tez No. 356171) [Yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Külcü, Ö. T. (2015). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 27–32.
- Kyvig, D. ve Marty, A. (2000). *Yanı başımızdaki tarih* (N. Özsoy, Çev.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Lambert, C. A. (1996). *Heritage education in the postmodern curriculum* [Master's thesis, University of Philadelphia]. https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1357&context=hp_theses
- Malloy, T. (1982). An exploration into the effectiveness of local history as an educational tool for the community college American history teacher [Doctoral dissertation, University of Massachusetts Amherst]. https://scholarworks.umass.edu/dissertations_1/3756/

- McKercher, B. and Cros, H. (2003). Testing a cultural tourism typology. *International Journal of Tourism Research*, 5, 45–58.
- Merey, Z. (2011). Dünyada ve Türkiye’de tarih eğitiminin tarihsel gelişimi. İçinde M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri* (ss. 29–36). Yeni İnsan Yayınevi.
- Mert, B. (2019). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü ve yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin kavramsal başarılarına ve farkındalık oluşturmalarına etkisi (Tez No. 565817) [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2022). *Ortaöğretim tarih dersi öğretim programı* (9., 10., 11. sınıflar).
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ortaöğretim tarih dersi öğretim programı* (9., 10., 11. sınıflar).
- Oran, M. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders içi yerel tarih konusundaki faaliyetleri: Uşak ili örneği (Tez No. 327781) [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89–121.
- Örten, H. (2008). Yerel tarih konularının sosyal bilgiler üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma (Tez No. 214571) [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özdemir, K. (2016). Yerel tarihin sosyal bilgiler öğretiminde değişim ve sürekliliği algılama becerisi üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi (Tez No. 449669) [Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öztaşçı, C. A. (2017). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde uygulamaya koymak: Bir eylem araştırması (Tez No. 469630) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öztaşçı, C. A., Kabapınar, Y. ve Tuncel, G. (2020). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde kullanmak: Tanı başında olan geçmişçi görmek ve duyumsamak. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 9(1), 66–88.
- Patrick, J. J. (1988, May 11). Historic preservation and school curriculum [Paper presentation]. *The Symposium on Heritage Education*, Washington. <https://eric.ed.gov/?id=ED300289>
- Preston, G. (1969). The value of local history in the school curriculum. *Teaching History*, 1(2), 87–91. <http://www.jstor.org/stable/43252506>
- Quest, R. E. (2006). The infusion of local history into the New York State eleventh grade United States history curriculum [Doctoral dissertation, University of Pennsylvania].
- Radosavljevic, U. and Culafic, I. K. (2019). Use of cultural heritage for place branding in educational projects: The case of Smederevo and Golubac fortresses on the Danube. *Sustainability*, 11(19), 5234. <https://doi.org/10.3390/su11195234>
- Rittidet, P. (2011). Local youth historical research for students-based learning reform, Northeast Thailand. *Journal of Social Sciences*, 7(2), 224–227. <https://doi.org/10.3844/jssp.2011.224.227>

- Safran, M. ve Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 1–8.
- Sevigen, E. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin somut kültürel miras ve dersle ilgili tutumlarına etkisi ve hakkındaki görüşleri: Bir karma yöntem araştırması (Tez No. 686123) [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sidekli, S. ve Karaca, L. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel, kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen adayı görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 5, 20–38.
- Silvester, B. S. (1987). A feasibility study of the integration of local history into the social studies and English disciplines at the middle school level [Doctoral dissertation, University of Massachusetts Amherst]. https://scholarworks.umass.edu/dissertations_1/4318/
- Şahin, B. N. (2022). Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin yakın çevre farkındalığının incelenmesi: Kayseri ili örneği (Tez No. 758963) [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tanrıöğen, A. (Ed.). (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Tugay, B. (2004). Tarih eğitiminde yerel tarih araştırmalarının yeri: Fethiye örneği (Tez No. 146053) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tuncel, G. ve Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültürel miras algısı: Göstergebilimsel bir analiz. *International Journal of Field Education*, 6(1), 123–140.
- Tunç-Şahin, C. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(16), 453–462.
- Ulutaş, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde bağımsız değişken olarak yerel tarih tekniği (Tez No. 514133) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- UNESCO. (1972). *Dünya kültürel ve doğal mirasının korunmasına dair sözleşme*. <https://www.unesco.org.tr/Pages/158/177/S%C3%B6zleşme%C5%9Fmeler>
- UNESCO. (2002). *Dünya mirası genç ellerde: Öğretmenler için kaynak niteliğinde eğitim seti*. <https://whc.unesco.org/en/educationkit/>
- UNESCO. (2014). *Culture for development indicators: Methodology manual*. UNESCO. https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/cdis_methodology_manual_0_0.pdf
- Uysal, K. (2018). Kültürel mirasın turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: İzmit örneği (Tez No. 497924) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uz, E. ve Öger, A. (2020). Öğretmenlerin kültürel mirasa bakışlarının PEST analizi ile irdelenmesi: Nevşehir ili örneği. *Kültürel Miras Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1–6.
- Walker, S. L. (2015). The role of local history in the curriculum at a rural, southeastern community college [Doctoral dissertation, Walden University]. <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/1233/>

- Wilhelm, N. (2004). Voyage to the heart of the heritage: Our heritage explained to children. İçinde *The Hague Forum 2004: Heritage and education—A European perspective* (pp. 25–27). <https://docplayer.net/22783082-The-hague-forum-2004.html>
- Yalçın, R. (2019). Erzurum’da tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığa ilişkin bir yerel tarih çalışması (Tez No. 585638) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yazıcıoğlu, M. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde İstanbul’daki bazı tarihi mekânların kullanımı (Tez No. 290680) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yeşilbursa, C. C. and Barton, K. C. (2011). Preservice teachers’ attitudes toward the inclusion of “heritage education” in elementary social studies. *Journal of Social Studies Education Research*, 2(2), 1–21.
- Yeşilbursa, C. C. (2011). Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi (Tez No. 298403) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, L. (2020). Mersin’de somut kültürel miras bilinci ve koruma üzerine bir değerlendirme. *Amisos*, 5(8), 156–177.
- Yılmaz, M. (2019). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi: Trabzon örneği (Tez No. 585849) [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yuvacı, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih ile ilgili uygulamaları ve karşılaşılan sorunlar: Sivas ili örneği (Tez No. 505769) [Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yücel-Batmaz, N. ve Biçici, G. (2021). Türkiye’de somut kültürel mirasın korunması üzerine bir alan araştırması: Kırıkkale-Delice örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 4(1), 97–110. <https://doi.org/10.33712/mana.827589>